

ATATÜRK, GENÇLİK VE SPOR

Fehmi TUNCEL¹

Cumhuriyetimizin 80. yılını idrak ettiğimiz bugünlerde, Atatürk ve onunla birlikte ülkenin bağımsızlığına inanarak yola çıkan dava arkadaşlarının, tarihin en karanlık dönemlerinden birisinde yola çıktıklarını hatırlamak gerekir. Günümüzde, alt alanları ile birlikte ayrıntılı olarak incelediğimiz, irdelediğimiz, bilimsel açıdan mercek altına aldığımız sporun, tarihsel gelişimi içinde, ülkedeki gelişimini genç araştırmacı, eğitimci ve öğrencilere anlatmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle Atatürk döneminde yaşanan zorluklar ve Atatürk'ün spora yaptığı katkıları gençlerin bilmelerinde büyük yararlar vardır. Atatürk'ün spora olan en büyük hizmet ve katkısı, spor biliminin bütün uluslararası düzenlemeleriyle, çağdaş batı uygarlıklarındaki yapısı ile ülkemize gelmesine fırsat vermiş olmasıdır. Bugün, Gençlik ve Spordan söz edebiliyorsak, çağdaş spor ortamlarını yaşayarak güzellikleri paylaşabiliyorsak, bunu Atatürk sayesinde yaşıyor olduğumuzu unutmamalıyız.

O dönemlerde, hem düşman ve hem de onun işbirlikçileriyle savaştan Türkiye, yokluk içindeydi. Birçok konu gibi spor da çok yeniydi. Gençliği siperlerde vatan için ölererek erimiş olan ulusun yeniden doğarak sağlık içinde, güçlü yaşaması gerekiyordu. Tüm çabaların ülkenin kurtulması, uzun savaşlar sonucu ortaya çıkan ölüm, sakatlık ve hastalıklarla bitip-tükenmiş bir toplumun yeniden dirilmesi yönünde ortaya konması gerekiyordu.

İmparatorluğun çöküşü ile yeni ve genç Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşunda en büyük paya ve sorumluluğa sahip olan ve bu yolda askeri, politik, ekonomik ve sosyal alanlarda savaşlar vermiş olan Atatürk'ün spor alanında da kalıcı uygulamalar yapması doğaldır ve bu onun evrensel kişiliği ve sahip olduğu olağanüstü liderlik özelliklerinin bir ürünüdür. 1923 yılında Cumhuriyet kuruldu. Aynı zamanda, Atatürk devrimlerinin başlaması ile bu devrimlerin yerleşmeleri ve kökleşmeleri de başladı. Türkiye 1924 yılında Paris Olimpiyatlarına katılarak, dünya spor ailesine girdi ve o günden bugüne sporun birçok branşında gençlerimiz yetişti. Ancak bu noktada bir parantez açarak belirtmek gerekir ki, sporda iyi şeyler yapılmış ve yokluklar içinde önemli mesafeler alınmış olmakla birlikte, durum, istenilen düzeyde değildir. Atatürk'ün çok önem verdiği 3530 sayılı 'Beden Terbiyesi Kanunu' 1938 yılında kabul edilmiş olmasına ve aradan 65 yıl geçmiş olmasına rağmen, bugün önümüzde olan tabloda sporumuzla ilgili bazı temel sorunlar şunlardır :

-Sporumuzla ilgili kamu yönetimi, spor dalı federasyonları ve gönüllü kuruluşlarda, çağdaş ve güçlü bir örgütlenme sağlanamamıştır.

-Spor kulüpleri ve sporcular sayıca azdırlar ve kulüplerde güçsüz bir yapılanma vardır.

-Halkımızın son yıllarda spora olan duyarlılığı artmış olmakla birlikte, spora aktif katılım yeterli değildir. Avrupa ülkelerinde spor yapanların genel nüfuslarına oranları en düşük yüzde 25 iken, ülkemizde bu oran bindelerdedir (örneğin, 80 milyon nüfuslu Almanya'da 24 milyon, 5 milyon nüfuslu Danimarka'da 2 milyon kişi spor yapmaktadır).

-Ülkemizde uzun yıllardır spora genel bütçeden yeterli ödenek ayrılamamaktadır.

-Toplam 50.000 civarındaki temel eğitim okullarında 12 bin civarında beden eğitimi öğretmeni görev yapmakta ve yaklaşık 1.000 öğrenciye 1 beden eğitimi öğretmeni düşmektedir.

-Yine aynı sayıdaki okullarımızda toplam 861 spor tesisi bulunmakta ve 1.000 okuldan dördünde nizami ölçülerde spor tesisi bulunmaktadır.

-Toplam 19 Avrupa ülkesi arasında, 11 yıl içinde okutulan Beden Eğitimi dersleri açısından, Türkiye 18. sırada yer almaktadır.

-Ülkemizde her 10.000 sporcuya bir uzman hekimin düştüğü düşünülmektedir.

Büyüyen ve gelişen Türkiye'nin artan nüfusu ile birlikte sorunları da büyümektedir. Sporda karşılaştığımız sorunlar ise bu sorunlardan kopuk değildir. Atatürk, yapılması gerekeni fazlası ile yaparak mümkün olan en kısa sürede spora da zaman ve enerji ayırarak gereken önemi vermiştir. Gelişmiş batılı ülke uygarlıklarının bir parçası olan sporun tüm uluslararası kuralları ile ülkemize girmesine zemin hazırlayarak, fırsat vermiştir. Böylelikle, spora büyük hizmette bulunmuştur.

Atatürk'ün dünya çapında bir lider olarak kabul görmesi, yalnız Türkiye için değil, güne çıkmak, sömürüden bağımsızlığa kavuşmak ve gelişmek isteyen bütün ülkeler için bir ışık, bir önder olması ve evrensel bir kişiliğe kavuşması, olağanüstü niteliklerinin sonucudur. Atatürk bir tanesi bile bir kişiyi milli kahraman yapmaya yetecek, diğer ulusların asırlara sığdırabildiği gelişmeleri, özellikle sosyal yapıdaki köklü değişiklikleri ve başarıları 57 yıllık kısa ömrüne sığdırabilmiştir. Bunları bölümler halinde şöyle inceleyebiliriz (3).

Atatürk, arkadaşları arasındaki başarılı çocukluk safhasından sonra, Harp Okulu ve Harp Akademisi eğitimi döneminde lider olma yolundaki ilk adımları atmaya başlamış, 1905 yılında, 24 yaşında genç bir kurmay yüzbaşı olarak kendisini ordu saflarında bulmuştur. Eğitim döneminde gelişen kişiliği ile bilgi ve düşüncelerini savaş alanlarında, türlü kişisel çıkarlar ve çekişmelerin sahnelendiği politika ortamlarında pekiştirerek yoğrulmuş ve tecrübe kazanmıştır.

Trablus ve Balkan Savaşları ile Anafartalarda kazandığı büyük zafer, Sofya görevleri, Dernekler kurup yönetmesi gibi 19 Mayıs 1919 tarihine kadar devam eden bu çok hareketli 14 yıllık dönemde, Atatürk, genç bir subaylıktan 38 yaşında ülkenin kaderini değiştirecek komutan ve devlet adamı olarak ortaya çıkmıştır. Bu komutan ve

¹ Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

devlet adamı 3 yıl gibi kısa bir süre içerisinde, imkansız denebilecek son derece zor koşullarda, ulusal sınırlar içinde yeni bir devlet oluşturmuştur.

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılından başlayarak, 42 yaşında, komutanlık ve devlet adamlığı zirvesindeki Atatürk, asırlara sığmayacak başarılarını 15 yılda gerçekleştirmiştir. Eğitim, ekonomi, uluslararası ilişkiler, kültür, endüstri ve ulaşım gibi ülkenin temel yapılarında 15 yılda gerçekleştirdiği olgular ile sosyal devrimlerin bir benzerini başka bir ülkede bulma imkanı yoktur ve onu asıl bu dönem yücelterek ülkenin büyük atası yapmıştır. Atatürk dünyadaki pek çok muzaffer komutanlar ile büyük devlet adamlarından farklı olarak, kısa yaşamına hiçbirisini yarıda bırakmadan tüm girişimlerini sürdürmüştür.

Atatürk'ün Türk Sporuna katkıları da şu ana kadar anlattığımız bu çok yönlü kişiliğinin bir ürünüdür. Onun gençliğinde spor, cirit, at yarışı, güreş gibi daha çok kişisel uğraşı ile köy düğünü, panayır ve yörelerin özel günlerinde yapılan geleneksel seyir yarışları ile sınırlı iken, 1900 yılı başlarında İstanbul'da kulüplerin oluşmaya başlamıştır. Türk Sporunun örgütlenmesinde de bu dönem emekleme devri olarak kabul edilebilir. Bu dönemde cepheden cepheye koşan ve günlük yaşamı fiziksel gelişimini de sağlayacak bir dinamizm içinde geçen Atatürk'ün cirit, at yarışları ve güreşe ilgisi, yüzme, binicilik, atıcılık ve kürek uğraşları olmakla birlikte, bunlar kişisel olmaktan ileri gitmemişlerdir.

Atatürk Türk Sporuna gerçek katkıyı ve desteği, sporun ülkede örgütlenmesi ve yaygınlaştırılması yolunda yapmıştır. Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Atatürk devrimleri yerleşmeye başlarken, Atatürk'ün Türk Sporuna için de fikirleri oluşmaya başlamış ve düşüncelerini ortaya koymuştur. Besim Koşalay, Yaşar Erkan ve Kurtdereli örneklerinde olduğu gibi, özellikle uluslararası yarışmalarda iyi sonuçlar alan başarılı sporcuları Atatürk övmüş ve ödüllendirmiştir (2).

1924 yılında yayınlanan Köy yasası, köylerde cirit, güreş, nişan gibi köy oyunlarını özendirici hükümlere yer vermiş, 1930 yılında çıkan Belediyeler yasası ise, belediyelere, spor alanları, çocuk bahçeleri ile yerel ihtiyaçlara yönelik stadyumlar yapmak ve işletmek gibi hükümler getirmiştir. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 23 Nisan Çocuk bayramı ve Halkevlerindeki spor çalışmaları onun tarafından spor ve benzeri çalışmaları genç kuşaklar arasında yerleştirmek ve yaygınlaştırmak için alınan somut önlemlerdir. 1926'larda bir ulusun ve ırkın gelişiminde sporun en önemli araçlardan birisi olduğunu vurgulamış, sporun gelişmesi ile birlikte yurt kültürü ve savunmasına da katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Spor kavramına gönülden bağlanması, bu kavramın ulusça takdir edilmesi ve ona gönülden bağlanması gereğine işaret ederek, yasal uygulamalarına da bu inancı ve düşüncelerini yansıtmıştır. Yazımızın başlarında da ifade edildiği gibi, beden eğitimi tüm ülkeye, köylere varıncaya kadar örgütlemek ve yaymak için 1938 yılında çıkan Beden Terbiyesi Kanunu, Atatürk'ün Türk Sporuna en son armağanı olmuştur.

Her olayla ilgilenen, analizini yapan ve aksaklıkları doğru teşhis edip çözüm arayan Atatürk'ün, bir milletin gelişmesinde önemli yeri olan spor dikkatini çekmiş ve yeni Türkiye Cumhuriyetini yaratırken dikkatleri bu önemli toplumsal konuya çekmeye çalışmıştır (1). Yine o yıllarda Atatürk, spor ile vücut ve ruh sağlığı arasındaki ilgiyi kurabilmiştir. 1908'de Almanlar'ın gençlik teşkilatının ve tüm ülkenin izcilik örgütlerinin gittikçe büyüdüğünü bilen Anafartalar Kahramanı Albay Mustafa Kemal 1915 yılında 'Osmanlı Genç Dernekleri Genel Müfettişliğine' atanmıştır (4). 1922 yılına kadar, sayıları az da olsa büyük illerimizde spor kulüpleri oluşmuş ve yurt dışında Beden Eğitimi ve Spor alanında eğitimlerini tamamlamış olan genç aydınlar 1922 yılında ilk Türk Spor Teşkilatı olan 'Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nı kurmuşlardır. Bu cemiyetten 1926 yılında Atatürk'ü ziyarete giden bir heyete Atatürk, parasızlığın umutsuzluk yaratmaması gerektiğini, ülkemizin örgütlü spor faaliyetlerine başlamasının yeni olduğunu, ülkeyi kurtarmak için Anadolu'ya ayak bastığında hiç parası bulunmadığını ve başarıya ulaştıkça maddi zorlukların kendiliğinden çözüldüğünü ifade etmiştir ve 'Gürbüz ve yavuz evlatlar isterim. Bunu görmezsem hakkınızda itimadımı yitirirsiniz' demiştir (5).

Türk sporunun 1923'te başlamış olduğunu ve bu tarihten önce araç-gereç, saha ve malzeme gibi hiçbir şeyin olmadığını düşünürsek, her branşta istenilen düzeye ulaşamamış olsa da, aldığımız mesafenin önemi ortaya çıkar.

Yukarıda sıralanan, spora yönelik tüm sorunlar, çağdaş ülkelerdeki örneklerinde olduğu gibi çözümlenebilir. Türkiye bunu yapabilecek potansiyele ve güce sahip bir ülkedir. Yeter ki, yazımızın temasını oluşturan, Atatürk ve çalışma arkadaşlarının yakaladıkları azim, inanç, kararlılık ve hedefe yönelik birlikte çalışma iradesini gösterebilelim.

KAYNAKÇA

- 1- Anonim., Atatürk'ün Spora Bakışı Bir Sempozyumun Getirdikleri, Gazeteciler Cemiyeti, s, 17-25, 32 İstanbul, 1981.
- 2- Anonim., Beden Eğitimi Spor ve İstanbul Olimpiyatları, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yayın No: DPT:2513-ÖİK:530, s, 5, 7, 11, 18, 39, 75, Ankara, 2000.
- 3- SAN, O.H., ATATÜRK- Belgeleri ile Türk Spor Tarihi (Ç.H.1)Türk Spor Vakfı Yayınları:2, Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., s, 7, İstanbul, 1981.
- 4- TUZCUOĞULLARI, C., TUZCUOĞULLARI, E.B., TUZCUOĞULLARI, Ö.T., Atatürk ve Spor, Takau Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş., s, 19, Ankara, 2001.
- 5- ATABEYOĞLU, C., Atatürk ve Spor, Hisarbank Kültür Yayınları, s 146, 152, İstanbul, 1981.